

Asociacijos susitarimas su Ukraina: tik geopolitika, ar ir ekonominė nauda Lietuvai?

Juljan Jachovič, Jonas Kazimieras Švagžlys

Lietuvoje dažniausiai apie Ukrainos manevers tarp Rusijos ir Europos Sąjungos kalbama pasitelkiant geopolitinius argumentus. Atsiranda balsų, kurie dažnai siekia supriešinti Lietuvos ekonominius interesus ir geopolitiką. Netgi teigiama, kad Lietuvos parama Rytų partnerėms dažnai prieštarauja mūsų verslo interesams plėsti savo veiklą Rytų (pirmiausia – Rusijos) rinkose. Dažnai pamirštame, kad pasirašius Asociacijos sutartį ir pritaikius laisvos prekybos sutartį, Lietuvai, kaip ir kitoms ES šalims, būtų panaikinti muitai prekyboje su sutartį pasirašiusiomis Rytų Europos šalimis. Kita vertus, Ukrainai nepasirašius sutarties ir pasukus Eurazijos muitų sąjungos link, Lietuvos verslui ne tik teks pamiršti ekonominę naudą, bet ir teks priimti naujus iššūkius.

Ką laimi Lietuva, Ukrainai pasukus į Europą?

Šiuo metu Ukraina užima devintą vietą pagal eksportą. Statistikos departamento duomenimis 2012 m. Lietuvos eksportas į šią šalį siekė 2853,2 mln. Lt. Pažymėtina, kad į Ukrainą Lietuva eksportuoja kur kas daugiau negu iš jos importuoja. 2012 m. Ukrainos eksportas į Lietuvą siekė 697 mln. Lt. Be to, pastarąjį dešimtmetį pastebimas akivaizdus Lietuvos ekonominio bendradarbiavimo su Ukraina augimas – nuo 2004 m. Lietuvos eksportas į Ukrainą išaugo keturiskart. Taigi, Ukraina neabejotinai yra viena svarbiausių Lietuvos prekybos partnerių.

Kalbant apie esamas kliūtis artimesniam Lietuvos bei Ukrainos bendradarbiavimui, reikia paminėti, kad šiuo metu vis dar galioja muitai į Ukrainą įvežamoms lietuviškoms prekėms. Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto direktoriaus R. Vilpišausko teigimu, pagrindinė nauda Lietuvai būtų muitų pašalinimas. Didžiąją dalį Lietuvos eksporto į Ukrainą sudaro mineraliniai produktai, automobiliai bei įvairūs mechaniniai ir elektros įrenginiai. Ukrainai pasirašius Asociacijos sutartį, šie muitai būtų panaikinti Laisvos prekybos sutartimi. Skaičiuojama, jog tuo atveju jeigu Lietuvos eksportas į Ukrainą nebebus apmokestinamas, Lietuvos verslui kasmet pavyktų sutaupyti 42-45 mln. litų.

Ekonomistas J. Čičinskas pabrėžia, kad: “<...> Lietuva jau turėjo laisvos prekybos sutartį su Ukraina (įstojus į ES teko ją denonsuoti), turi ji tenai ir tiesioginių investicijų, ir prekiauja, ir tam tikrą prestižą jau yra užsidirbusi. Todėl atsiradusi laisva prekyba suintensyvintų kontaktus, taigi – ir padidintų naudą. Be to, Lietuva jau tuoj bus 10 metų kaip ES narė, todėl – pasirašius tą Asociacijos sutartį ir Ukrainai rimčiau ir plačiau užsiangažavus pertvarkyti ūkio institucinę struktūrą pagal ES modelį - galėtų būti konsultantė, padėjėja ir kitaip dalyvaujanti Ukrainos ūkio ir kitose reformose, kas gerintų abiejų šalių abipusį pažinimą ir santykių plėtojimąsi.”

Lietuva laimėtų ne tik dėl laisvos prekybos tarp Ukrainos ir ES, bet ir dėl Ukrainos išipareigojimo harmonizuoti savo teisinę sistemą su ES. Skaidrios prekybos sąlygos, Ukrainos bei ES institucijų dėmesys Ukrainos teisėsaugos problemoms padės kovoti su šioje šalyje aktualia korupcijos problema ir taip sudarys geresnes sąlygas ES šalių, tarp jų ir Lietuvos, verslininkams ne tik prekiauti, bet ir investuoti Ukrainoje. 2012 m. tiesioginės Lietuvos investicijos Ukrainoje viršijo 220 mln. Lt ir sudarė 3.4 proc. visų Lietuvos investicijų.

O kas, jeigu Ukraina taps Muitų sąjungos nare?

2010 m. sausį pradėjo veikti Muitų Sąjunga. Šios sąjungos idėja brandinta gana ilgą laiką. Apie ekonominės pokomunistinių šalių sąjungos būtinybę kalbėta dar 1995 m., tačiau realiai veikti ji pradėjo tik 2011 m. Ukraina yra priversta rinktis tarp Asociacijos sutarties bei Muitų sąjungos, šiuo metu vienijančios Rusiją, Kazachstaną ir Baltarusiją. Šią „arba arba“ pasirinkimo galimybę ne kartą pabrėžė tiek Rusijos tiek ES politikai.

Muitų sąjunga turi nemažą reikšmę Lietuvos ekonomikai, mat po šios sąjungos sukūrimo Lietuvai, kaip ir kitoms muitų sąjungai nepriklausančioms šalims, galioja vienodi importo į Rusiją, Baltarusiją bei Kazachstaną muitai. Atliktos įvairios studijos parodė, jog išgaliojus muitų sąjungos vieningam išoriniam tarifui, importo muitai į šiam dariniui priklausančias nares kilo beveik trečdaliu, kadangi prieš vieningąjį tarifą, kuris atitiko tuometinius Rusijos importo muitus, tiek Kazachstano tiek Baltarusijos importo muitai buvo ženkliai žemesni. Reikėtų pabrėžti ir tai, jog neigiamą poveikį Lietuvos verslui turėjo ir Rusijos vykdytos nepagrįstos sanitarinės ir fitosanitarinės priemonės. Muitų tvarkos pokyčiai turėjo neigiamų pasekmių Lietuvai, nes apsunkino lietuviškų prekių eksportą į minėtąsias šalis. Nors bendras Lietuvos eksportas į muitų sąjungos šalis išaugo, jį iš esmės lėmė po recesijos atsigaunanti ekonomika Lietuvoje bei muitų sąjungos šalyse.

Labiau nei tikėtina, jog Ukrainai nusprendus stoti į Rusijos kontroliuojamą prekybinį bloką, Lietuva ne tik prapras aukščiau aprašytą ekonominę naudą, bet ir Lietuvos verslas vėl atsidurs nepatogioje padėtyje. Dalies produkcijos eksportas į Ukraina ne tik taps brangesnis, bet įmanoma, jog ir visiškai sustos kai kurių produktų eksportas, kaip tai atsitiko su lietuviškais šaldytuvais Kazachstano atveju. Lietuvos ekonomika nukentėtų ne tik todėl, kad Ukraina automatiškai priimtų vieningus muitų sąjungos importo muitus, tačiau ir dėl to, kad šiame ekonominiame bloke dominuojanti Rusijos Federacija sanitarinių priemonių pagalba galėtų nepagrįstai, bet sėkmingai dar labiau riboti tam tikrų Lietuvos sektorių produkcijos eksportą ir į Ukrainą.

Apibendrintus pateiktus faktus, reikia pripažinti, kad ilgesnėje perspektyvoje Ukrainos integracijos į ES procesas turės Lietuvos ekonomikai teigiamų padarinių. Panaikinti muitai leis Lietuvos gamintojams dar labiau padidinti savo prekių eksportą į Ukrainą bei sutaupyti muitams išleidžiamą pajamų dalį. Be to, labai tikėtina, kad toks Ukrainos raidos modelis prisidės prie šalyje esančios verslo aplinkos gerinimo, kas yra naudinga Ukrainoje investuojantiems lietuvių verslininkams. Tuo tarpu Ukrainai nepasirašius Asociacijos sutarties ir prisijungus prie muitų sąjungos eksportas Lietuvos būtų paveiktas neigiamai.